

DİPLOMALARIMIZ AYNI HAYATLARIMIZ FARKLI

Cansel ASLAN, Elektrik-Elektronik Mühendisi

İnsanlığın devamının sağlanmasının iki temel taşı üretim ve üremedir. Üreyle soyun devamı, emek aracılığıyla üretimle de yaşamın gereksinimleri sağlanır. Uygarlığa geçişle erkekler üretimin temel unsuru olmuştur. Onun öncesindeki dönemde kadının temel üretici olduğu birçok antropolojik çalışmada belirtilmiş ayrıca yerliler üzerinde yapılan çalışmalarda da kadının üretim işinde önemli görevleri olduğu gözlenmiştir. Oysa günümüzde kadının kamusal alana girmekte yaşadığı ayrımcılığın nedenlerini tartışırken tarihte

bunun hep böyle olduğuna geldiği öne sürülmüştür. Bunun aksini söylemek için anaerik dönemlerde ve ataerik dönemlerde kadının işbölümünde yaşanan değişikliklerden nasıl etkilendiğinin ayrıntılı incelenmesi gerekir.

Tarıma Geçişte Kadının Rolü

Avcı toplayıcı toplumlarda erkeğin (çocuk-suz kadınların da bu gruba dahil olduğu bilinmektedir) avlanmaya gittiği, bazen eli boş geri döndüğü ve topluluğun ihtiyaçlarını karşılamasına istikrarsız bir katkısı olduğu insanbilimciler tarafından belirtilmektedir. Geride doğayla baş başa kalan kadın bitki toplamaya, doğayı incelemeye bolca vakit bulabilmektedir. Bazı insanbilimciler tarıma geçişin kadınların bu sabırlı bitki toplama ve toprağı işleme etkinliklerinin neticesinde olduğunu ifade etmektedir. Bir kazmayla işe başlayan kadın daha

sonra kendisinin geliştirdiği diğer aletlerle (çapa, saban...) insanlığa çağ atlatacak tarımı geliştirmiştir. Doğayla iç içe olan kadın toprakla uğraşmak dışında avcılarının canlı getirdiği hayvan yavrularına bakardı. Kadınların başlattığı bakım ve koruma bir anlamda hayvanların evcilleştirilmesi anlamına da geliyordu. Kadının tarımı ve hayvancılığı geliştirmesi insanlığın yabanılıktan çıkmasının, barbarlık ve daha sonra uygarlığa geçişinin temelini oluşturmuştur.

İlk Mühendis Kadın

Kadınların insanlığın gelişimine yaptığı katkılar sadece bu kadarla kalmadı. Bitki konusunda bilgili olan kadın hangi bitkinin nasıl yenebileceğini, neye iyi geleceğini gözlemleyerek tıp biliminin temellerini atmıştır. Yine bitkilerin liflerinden dokuma yapmayı ilk bulanlar kadınlar olmuştur. Aynı şekilde yemek yapımında ve yemeklerin korunmasında ihtiyaç duyulan gereçleri yapımı da doğasında kadın tarafından gerçekleştirilmiştir. Yaşam alanlarının bakımına ve korunmasına hakim olan kadınlar buraların düzenlemesini de yapıyorlardı. Barınakların yapılması, yiyecek depolarının yapılması da kadınların işleriydi. Kısacası ilk hekim, ilk dokumacı, ilk çiftçi, ilk mimar-mühendis vs. kadındı.

Çağdaş toplumlarda kamusal alandaki üretimin bütün köşe başlarını tutan erkeklerin buraların ezelden beri sahibi olmadığını göstermek için bu kadar tarih bilgisi yetebilir. Peki kadın neden, ne zaman sadece özel alana hapsoldü ve kamusal alandan dışlandı?

Prestijli İşlerin Sahibi Erkek

Kadınların kolektif emeğiyle toplumda yaşanan, tarıma başlanması, hayvanların evcilleştirilmesi, yemeklerin saklanacağı kapların yapımına başlanması gibi büyük gelişim/değişimler erkeklerin ava gitmesi gerekliliğini ortadan kaldırmıştır.

Üretim de verimliliğin artmasıyla toplumun tüm katmanlarında değişimlere yol açmıştır. Ürünlerin paylaşılmasında ve topluluklar arası ilişkilerin belirlenmesinde akrabalık ilişkilerinin önem kazanması kadının üremesinin denetim altına alınmasına yol açmıştır. Kadının bulduğu, keşfettiği alanlardan itilip, erkeklerin bunları iş edinmesiyle toplumdaki konumu ikincilleşmiştir. Böylelikle ataerki (patriarka) tarih sahnesine çıkmaya başlamıştır.

Farklı toplumlarda farklı biçimler alan bu ikincil konum günümüz kapitalist düzeninde farklı bir biçim almıştır. Kapitalizm kendisinden önceki bütün sistemleri tasfiye edip kendini kurarken, patriarkayı içine almış ve işine geldiği gibi şekillendirmiştir. Kapitalist düzen iş gücüne ihtiyacı olduğunda kadını ucuz iş gücü olarak kullanmakta, ihti-

yacı olmadığından da kadınları patriarkal ilişkileri kullanarak eve hapsedmektedir. Bunu da toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretmek için yapmaktadır. Toplumda kabul gören erkek işi kadın işi algısının da yardımıyla kadın işlerini önemsiz, kadının zaten yapması gereken işler olarak göstererek ucuza getirmektedir. Bunun toplumda kalıcılışmasını cinsiyetçi eğitimle, ataerki aile yapısıyla yeniden üretmektedir.

Çarpık tarih bilgileriyle ezelden beri kamu işine yatkın; 'akıl', 'analitik düşünme' gerektiren prestijli işlerin sahibi erkek imgesi yaratılmaya çalışılması patriarka ve kapitalizmin iktidarını perçinlenmektedir. Kadının kamusal alana çıkmasıyla ayrımcılık kendini sokakta, eğitimde, çalışma hayatında gösterir.

Kadının meslek seçiminde de toplumsal cinsiyet normları peşini bırakmaz. Yapacağı/yapabileceği işler bellidir. Özel alanda yaptıklarının uzantısı olan bakım, eğitim, hizmet işleri. Bunları seçmeyip de 'erkeklerin işlerini' yapmaya niyetlenirse yaşayacağı sorunları göze alması gerekir. Bu işlerde kendini kanıtlamak, göstermek, ben de bunu yapabilirim demek için erkeklerden çok çaba göstermelidir. Aynı iş için daha düşük ücreti kabul etmesi istenir kendisinden.

Unutmadan söyleyelim iş başvurusu yaptığında evli olup olmaması, çocuk yapmayı düşünüp düşünmediği konuları da işverenin ilgilendiği diğer konular arasında. Nasıl olsa evli olan bir erkeğin, çocuklu çocuksuz fark etmez, işi dışında başka sorumlulukları olmayacağından 'medeni hali' ile ilgilenilmez. Hatta bir erkeğin evli olması daha uygundur.

Kendisini işe hazırlayacak, yemeğini yapacak, çamaşırını yıkayacak, çocuğuna bakacak birinin olması erkeğin daha çok verimli olabilmesi demektir, işveren için. Kadının işe başlamak istemesi beraberinde çifte mesaiyi göze alması anlamına geliyor. Diğer taraftan erkek işine yeltenen kadın, o alanda da daha çok çalışmak zorundadır.

Çalışma hayatına katılmayı başarmış çoğu kadın bu ikincilliği, eşsizliği çoğu zaman farkında olmadan yaşamakta hatta diğer kadınlara göre kendini kurtulmuş, özgürleşmiş hissetmektedir. Tabi ki çalışan kadınların ekonomik özgürlüğünün olması küçümsenecek bir konu değildir, eğer maaş kartını kocasına kaptırmamışsa...

Ama patriarkal kapitalizm, kadını çifte sömürüye maruz bırakırken; iş hayatına katılmak tek başına bir kurtuluşu göstermiyor. Çalışma hayatında başarılı bir kadın ev içi işlerden muaf tutulmuyor ve bunları yapmaktan, yapamıyorsa da başka bir kadına yaptırmakla yükümlü olmaktan kurtulamıyor.

Kadınlar kamusal alanda ve özel alanda çalışanlar olarak ayrılrsa da mutlak tek bir şey var; kadınlar her alanda aynı şeyin neden olduğu sıkıntıları yaşamaktadır. Kadınların her alanda

yaşadığı ezilmişlik, ikincil konum patriarkanın kapitalizmle kurduğu ilişkinin (tersi de doğrudur) uzantılarıdır.

Sömürü ilişkilerine ya da meslek alanında yaşadığı sıkıntılara karşı mücadele etmek isteyen kadın kendi mesleğiyle ilgili örgütlen-

mesine katılmakla işe başlar, ama iş bununla bitmez. 'Erk'lik hayatın her alanında yerini almıştır. Kadın mücadeleye, mücadele arkadaşlarıyla mücadele ederek başlar. Erk olma hali, meslektaş olma durumuyla giderilen/giderilebilecek bir olgu değil ne yazık ki. Kadına yine iş düşüyor.

Özgürlük serüveni önce hemcinsiyle sonra meslektaşları, mücadele arkadaşlarıyla dayanışmayı örmeyle başlamalıdır. Kadın olmak başarılı, iyi olmak için eksi bir puan demek oluyor çoğu zaman. Üniversitelerden aynı şartlarda aldığımız diplomalar bizi erkeklerle eşitlemeye yetmiyor. Bu yüzden kadın olmamız ezilmemiz için ilk nedense, ilk ittifakımız da kadınlarla olmalıdır.

Kadınlar Örgütlü TMMOB Daha Güçlü

Çalışma hayatında olduğu gibi sendika, meslek örgütleri gibi yapılanmalarda da kadınlar yönetim, karar verme mekanizmalarından çok hizmet üreten perde arkasında yer bulabiliyor. Erkek işi olarak görülen mühendislik, mimarlık, avukatlık gibi mesleklerin örgütlenmelerinde kadın görünürlüğü azdır. KADER'in 2012 yılı araştırma sonuçlarına göre 70 bin 332 avukatın 26 bin 35'i kadın (yaklaşık % 37) olmasına rağmen 78 baronun sadece 4'ünün başkanı kadın. Başka bir örnek de mühendis, mimar, şehir plancıların örgütlenmesi TMMOB'de karşımıza çıkmaktadır. Üye sayısı 380 binin üzerinde olan TMMOB'de kadın üyelerin oranı %19 civarındadır. Fakat dikkate değer çalışmalar da yapılmıyor değil. 'Kadınlar örgütlü TMMOB daha güçlü' diyen kadınlar 2 kadın kurultayı gerçekleştirdiler. Bu kurultayların sonucunda bir araya gelen kadınlar, yaşadıkları sorunlar için çözüm önerilerini, ülke gündemine dair görüşlerini daha örgütlü bir biçimde dile getirme şansını elde ettiler. Kadın dayanışmasının ve örgütlenmesinin artırıldığı bu çalışmalar meyvesini vermeye başladı desek abartmış olmayız. Elektrik Mühendisleri Odası'nın en çok üyeli şubesi olan İstanbul ve Ankara'da şube başkanlarına kadınlar

seçilmiştir. Yine Gıda Mühendisleri Odası'nın Merkez Yönetim Kurulu üyelerinin 7 sin den 6'sı kadındır. TMMOB'ye bağlı odalarda yeterli olmasa da kadınların görünürlüğü yönetim kademelerinde artmaktadır. Bunlar iyi örneklerden bazıları. Fakat halen DİSK, HAK-İŞ, TÜRK-İŞ ve TİSK'in başkanı erkek ve yönetimler de karar alma mekanizmalarında kadınların görünürlüğü yeterince sağlanamamıştır.

Meslek örgütlerinde kadın dayanışması demek, kadınlara kadın olmaları nedeniyle yaşatılan sıkıntılarla mücadelenin örülmesi, örgüt içerisinde kadınların temsiliyetinin artırılması demektir. Bu da ancak kadınların ortak yaşamışlıklarından yola çıkarak, yaratacakları kendi mücadele perspektiflerini örgüte yansıtılabilmeleriyle olacaktır.

